

THE IMPACT OF THE WAR WITH RUSSIA ON THE MEDICAL AND DEMOGRAPHIC SITUATION IN UKRAINE

Mironyuk Ivan¹, Slabkiy Hennadiy², Bilak-Lukianchuk Victoria³, Lopit Victor⁴

ВПЛИВ ВІЙНИ З РФ НА МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Миронюк Іван¹, Слабкий Геннадій², Білак-Лук'янчук Вікторія³, Лопіт Віктор⁴

^{1,2,3,4}Faculty of Health and Physical Education of Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine

Резюме

Війна з РФ має негативний вплив на медико-демографічну ситуацію в Україні. Так, за час війни відмічається зростання рівня смертності населення в тому числі без отримання необхідної медичної допомоги. При цьому значно знижується рівень бажаної вагітності а і відповідно народжуваності дітей. В ході війни спостерігається ментальне виснаження із зростанням рівня **психологічних та психічних проблем та відмічається підвищення рівня у населення саморуйнівної поведінки.** Відмічається зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби: злоякісні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання, з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях. Також відмічається загроза зростання ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань. Для більшості населення відбувається зниження доступу до медичних послуг та лікарських засобів. У населення формується зниження рівнів відповідального відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету.

Ключові слова: Україна, війна, медико-демографічна ситуація, вплив.

Abstrakt

The war with Russia has a negative impact on the medical and demographic situation in Ukraine.

Thus, during the war, an increase in the mortality rate of the population is registered, including those who could not receive the necessary medical care. At the same time, the level of the desired pregnancy and, accordingly, the birth rate

is significantly reduced. **In the course of the war, mental exhaustion is observed with an increase in the level of psychological and mental problems and an increase in the level of self-destructive behavior in the population is registered.** An increase is also found in the incidence of socially significant diseases of the population: malignant neoplasms, tuberculosis, diseases of the circulatory system, diabetes mellitus, respiratory diseases, with an increase in the proportion of their detection in neglected stages or with complications. There also exists a threat of an increase in the risk of the population's incidence of infectious and parasitic diseases, including: tuberculosis, HIV/AIDS, acute seasonal viral infections, including vaccine-controlled ones and epidemic outbreaks of acute intestinal diseases. For the majority of the population, access to medical services and medicines is declining. A decrease in the levels of responsible attitude to health, as a personal priority is forming in the population.

Keywords: Ukraine, war, medical and demographic situation, impact.

Вступ

Рік продовжується повномасштабна війна яку розв'язала рф з Україною і яка за визначення експертів може стати однією з найбільш кровопролитних у сучасній історії враховуючи те, що уже на цьому етапі масштаби втрат з обох боків вже значно вищі, ніж у типовій війні [1].

На теперішній час наслідки війни для України в основному оцінюються через аналіз економічних збитків, руйнувань інфраструктури та представлення кількості загиблих [2-4]. Необхідно зазначити, що кожна війна негативно впливає на стан здоров'я населення. В першу чергу це наявні поранення, контузії та травми, які в значній кількості будуть мати довгострокові наслідки і стануть причиною інвалідності. Наукові інформаційні джерела вказують також на те, що в результаті війни у майбутньому багато українців можуть зіткнутися з психологічними та психічними проблемами, а також із зростанням різних видів залежностей та загостренням деяких хвороб [5].

МОЗ України вказує на те, що війна матиме в першу чергу критичні наслідки для психічного здоров'я українців. При цьому вказується, що перебування в умовах війни може негативно вплинути на психічне здоров'я людей і тому професійна допомога знадобиться близько 15 мільйонам громадян, причому 3-4 мільйонам потрібно буде провести медикаментозне лікування. Також відмічається, що у 20-30% осіб, які пережили травматичні події, може розвинути посттравматичний стресовий розлад. Базуючись на досвіді країн, що воювали прогнозується,

що через 5-7 років очікується зростання кількості наркотичної, алкогольної та інших залежностей, а в структурі захворювань найчастіше зустрічатимуться захворювання системи кровообігу, діабет, артрити, астми, онкологічні захворювання. Провідні експерти акцентують на зростанні загроза поширення інфекційних захворювань [6].

Під час війни люди не займаються профілактикою захворювань, зміцненням персонального здоров'я, а здоров'я перестає бути особистим пріоритетом. Це в свою чергу призводить до погіршення здоров'я населення та зростання потреби в медичній допомозі.

МОЗ України відмічає, що за 8 місяців війни окупанти пошкодили більше 1000 об'єктів охорони здоров'я, 29 лікарів були вбитими, а більше 100 отримали поранення. Крім того значна кількість лікарів була мобілізована до лав ЗСУ [7].

Наведене вище зумовило актуальність даного дослідження.

Мета роботи: дослідити та проаналізувати вплив війни з рф на медико-демографічну ситуацію в Україні.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали дані наукової літератури та особистий практичний досвід з організації охорони здоров'я населення. В ході проведеного дослідження було використано бібліосемантичний метод та метод структурно-логічного аналізу. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати.

В ході проведеного дослідження з метою проведення аналізу та узагальнення впливу війни з російською федерацією на медико-демографічну ситуацію в Україні нами за територіальним (регіональним) принципом Україну розділено на три категорії: регіони, які тимчасово окуповані російськими військами; регіони, які знаходяться в зоні активних бойових дій та регіони, які віддалені від зони активних бойових дій.

Узагальнені наслідки війни на медико-демографічну ситуацію в усіх регіонах, України представлено в табл.

При цьому необхідно зазначити, що загальним для всіх названих регіонів України є наступне:

- високий рівень вимушеної міграції населення на території підконтрольні Україні та в країни Європи;
- зниження економічного рівня забезпечення населення;
- постійний страх за життя та здоров'я рідних людей;
- зниження рівня постійного доступу до об'єктивної інформації;
- зниження якості умов проживання;

- зниження якості навколишнього середовища існування (екологічна складова);

- порушення комфортного стилю щоденного життя.

Аналіз наведених в таблиці узагальнених даних про вплив війни на медико-демографічну ситуацію в Україні вказує на те, що даний вплив є надзвичайно негативним і комплексним.

Негативні медико-демографічні наслідки проявляються зростанням захворюваності населення на соціально значущі хвороби такі як злоякісні новоутворення, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання із збільшенням частки виявлення захворювань в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях; ментальним виснаженням населення із зростанням рівня **психологічних та психічних проблем**, зростанням кількості нарко - , алкоголь- та інших залежностей та високим рівнем формування саморуйнівної поведінки; загрозою зростання ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані (результат зниження, а в окремих регіонах припинення вакцинації населення) та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань тощо.

Не говорячи про бойові втрати серед цивільного населення відмічається зростання рівня смертності в тому числі передчасної та насильницької в тому числі в частих випадках при відсутності необхідної медичної допомоги. Демографічна ситуація в окремих регіонах характеризується високим рівнем вимушеної міграції населення в безпечні зони проживання. Характерною рисою даної війни є депортація із окупованих росіянами територій як дорослого населення так і дітей в фр із незаконним всиновленням останніх росіянами.

Проведений детальний аналіз наведених в таблиці результатів дослідження вказує на те, що війна негативно вплинула на медико-демографічну ситуацію в усіх регіонах країни. Рівень даного впливу різний. В першу чергу це пов'язано з безпосереднім впливом війни на населення конкретного регіону.

Таблиця. Вплив війни з рф на медико-демографічну ситуацію в Україні

Регіони активних бойових дій	Регіони тимчасово окуповані російськими військами	Регіони віддалені від активних бойових дій
Зростання рівня смертності та інвалідності населення внаслідок низької доступності необхідної медичної допомоги	Зростання рівня смертності та інвалідності населення внаслідок відсутності необхідної медичної допомоги	Зростання рівня смертності та інвалідності населення внаслідок зниження звертальності за медичною допомогою
Зростання рівня передчасної смертності	Зростання рівня передчасної смертності	Зростання рівня передчасної смертності
Зростання рівня смертності населення без отримання медичної допомоги		
Значне зниження рівня бажаної вагітності	Значне зниження бажаної вагітності	Зниження рівня бажаної вагітності
Високий рівень бойового травматизму	Високий рівень насильницького травматизму	Повернення до дому поранених учасників бойових дій
Високий рівень розвитку посттравматичного стресового розладу	Високий рівень розвитку посттравматичного стресового розладу	Ментальне виснаження із зростанням рівня психологічних та психічних проблем
Підвищення рівня саморуйнівної поведінки при практичній відсутності до послуг із профілактики саморуйнівної поведінки та самогубств	Підвищення рівня саморуйнівної поведінки при недоступності послуг із профілактики саморуйнівної поведінки та самогубств	Підвищення рівня саморуйнівної поведінки
Зростання кількості нарко-, алкоголь- та інших залежностей	Зростання кількості нарко-, алкоголь- та інших залежностей	Зростання вживання психоактивних речовин
Зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби: злякисні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання, з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях.	Зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби: злякисні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання, з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях.	Зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби: злякисні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання, з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях.

Загроза зростання ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань.	Загроза зростання ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань.	Загроза зростання ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань.
Зниження доступу до медичних послуг	Значне зниження доступу до медичних послуг	Доступність до медичних послуг зберігається
Зниження доступу до лікарських засобів	Значне зниження доступу до лікарських засобів	Зниження доступу до окремих лікарських засобів
Значне зниження рівня вакцинації населення	Відсутність вакцинації населення	Зниження рівня вакцинації населення
Відсутність умов для здорового способу життя	Відсутність умов для здорового способу життя	Зниження рівня здорового способу життя населенням
Низький рівень доступності послуг психологічної підтримки населення в критичних станах	Недоступність послуг психологічної підтримки населення в критичних станах	Зниження доступності до послуг психологічної підтримки населення в критичних станах
Зниження рівня санітарного благополуччя навколишнього середовища	Зниження рівня санітарного благополуччя навколишнього середовища	Зниження рівня санітарної культури населення
Високий рівень самолікування в тому числі при станах, що несуть загрозу життю.	Високий рівень звернення за допомогою при захворюваннях до цілителів	Зниження рівня своєчасного звернення за медичною допомогою в тому числі при станах, що несуть загрозу життю.
Зниження рівнів відповідального відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету	Зниження рівнів відповідального відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету	Зниження рівнів ставлення до здоров'я, як до особистого пріоритету

Якщо для регіону де йдуть активні бойові дії негативними комплексними проявами війни є життя в постійному страху із-за насильницьких дій окупантів, втрата власного житла, роботи, соціального статусу, зниження доступу до продуктів харчування та якісної питної води, обмежена можливість пересування в разі потреби, значне пошкодження інфраструктури системи енергопостачання та водопостачання, низький рівень мобільного зв'язку та інтернету або їх повна відсутність (вимушена інформаційна ізоляція), трагічна втрата близьких людей, вимушений

розрив сімей, втрата зв'язку з рідними то для регіону віддаленому від активних бойових дій негативними комплексними проявами війни є постійний страх обстрілів, зниження можливості працевлаштування, зниження доступу до продуктів харчування та якісної питної води, значне пошкодження інфраструктури системи енергопостачання та водопостачання, низький рівень мобільного зв'язку та інтернету, трагічна втрата близьких людей та втрата зв'язку з рідними, які проживають в зоні бойових дій або в окупації, значне зниження якості життя та порушення звичного алгоритму життя.

Висновки

Проведений аналіз впливу війни з РФ на медико-демографічну ситуацію в Україні

вказує на те, що він є надзвичайно негативним і комплексним.

До основних негативних демографічних наслідків відносяться: зростання рівня загальної та передчасної смертності населення без отримання медичної допомоги з високим рівнем вимушеної міграції населення та вкрай низьким рівнем планованої бажаної вагітності.

До основних негативних медичних наслідків відносяться: зростання рівня захворюваності населення на соціально значущі та інфекційні хвороби; ментальне виснаження із зростанням рівня **психологічних та психічних проблем при** високому рівні розвитку посттравматичного стресового розладу з зростанням рівня самолікування при зниженні рівня відповідального відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету.

Важливим є те, що для більшості населення країни відбувається значне зниження доступу до медичних послуг та лікарських засобів.

При цьому необхідно зазначити, що рівень негативного впливу війни на медико-демографічну ситуацію залежить від регіону. Найвищим він є в окупованих регіонах та регіонах активних бойових дій та значно меншим в регіонах віддалених від зони активних бойових дій.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані із дослідженням конкретного деталізованого впливу війни на стан здоров'я населення кожного із зазначених вище регіонів.

BIBLIOGRAFIA

1. Скільки військових та цивільних загинули в ході конфліктів після Другої світової війни [online]. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovyxta-cyvilnyx-zahynuly-xodi-konfliktiv-pislya-druhoyi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=

2. Як вижити в умовах блекауту без тепла, води, каналізації: лайфгаки від тренера -«екстремала» [online]. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/yak-vizhiti-v-umovah-blekautu-bez-tepla-vodi-kanalizaciyi-layfgaki-vid-trenera-ekstremala-2210272.html>

3. Окупанти воюють проти електрики й тепла [online]. URL: https://tsn.ua/ato/raketi-putina-znayshli-novu-mishen-v-ukrayini-yaki-naslidki-matimut-udari-po-gazoviy-infrastrukturi-2204125.html?utm_medium=referral&utm_source=idealmedia&utm_campaign=tsn.ua&utm_term=1294998&utm_content=10282210

4. Російські обстріли можуть сильно натиснути на економіку України: як вони вже впливають на ціни. [online]. URL: https://www.obozrevatel.com/ukr/topic/voyna-v-ukraine-2022/?_ga=2.161285237.954743355.1669904179-624245905.1642608186&_gl=1*1g7uo20*_ga*NjI0MjQ1OTA1LjE2NDI2MDgxODY.*_ga_JBX3X27G7H*MTY2OTkwNDE3OS45LjAuMTY2OTkwNDE3OS42MC4wLjA

5. ЧАБАН О.С., ХАУСТОВА О.О. (2022). Медико-психологічні наслідки дистресу війни в Україні: що ми очікуємо та що потрібно враховувати при наданні медичної допомоги. *Український медичний часопис*, 4 (150) С.1-11.

6. ПТСР та загострення хронічних хвороб: як війна вплине на здоров'я українців [online]. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/ptsr-ta-zahostrennya-xronichnyx-xvorob-yak-vijna-vplyne-zdorovya-ukrayincziv?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=

7. Россияне целенаправлено разрушают больницы в Украине [online]. URL: <https://socportal.info/ru/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/>

REFERENCES

1. *Skilky viiskovykh ta tsyvilnykh zahynuly v khodi konfliktiv pislia Druhoi svitovoi viiny* [online]. Retrieved from https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovykh-ta-cyvilnykh-zahynuly-xodi-konfliktiv-pislya-druhoyi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign= [in Ukrainian].

2. *Yak vyzhyty v umovakh blekautu bez tepla, vody, kanalizatsii: laifhaky vid trenera -«ekstremala»* [online]. Retrieved from <https://tsn.ua/ukrayina/yak->

vizhiti-v-umovah-blekautu-bez-tepla-vodi-kanalizaciyi-layfgaki-vid-trenera-ekstremala-2210272.html [in Ukrainian].

3. Okupanty voiuut proty elektryky y tepla [online]. Retrieved from https://tsn.ua/ato/raketi-putina-znayshli-novu-mishen-v-ukrayini-yaki-naslidki-matimut-udari-po-gazoviy-infrastrukturi-2204125.html?utm_medium=referral&utm_source=idealmedia&utm_campaign=tsn.ua&utm_term=1294998&utm_content=10282210 [in Ukrainian].

4. Rosiiski obrstily mozhut sylno natysnuty na ekonomiku Ukrainy: yak vony vzhe vplyvaiut na tsyny. [online]. Retrieved from https://www.obozrevatel.com/ukr/topic/vojna-v-ukraine-2022/?_ga=2.161285237.954743355.1669904179-624245905.1642608186&_gl=1*1g7uo20*_ga*NjI0MjQ1OTA1LjE2NDI2MDgxODY.*_ga_JBX3X27G7H*MTY2OTkwNDE3OS45LjAuMTY2OTkwNDE3OS42MC4wLjA [in Ukrainian].

5. CHABAN O.S., KHAUSTOVA O.O. (2022). Medyko-psykholohichni naslidky dystresu viiny v Ukraini: shcho my ochikuemo ta shcho potribno vrakhovuvaty pry nadanni medychnoi dopomohy. *Ukrainskyi medychnyi chasopys*, 4 (150) S.1-11. [in Ukrainian].

6. PTRSR ta zahostrennia khronichnykh khvorob: yak viina vplyne na zdorovia ukraintziv [online]. Retrieved from https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/ptrsr-ta-zahostrennya-xronichnyx-xvorob-yak-vijna-vplyne-zdorovya-ukrayincziv?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign= [in Ukrainian].

7. Rossyiane tselenapravleno razrushaiut bolnytsi v Ukrainy [online]. Retrieved from <https://socportal.info/ru/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/> [in Ukrainian].

Контактна особа:

Миронюк Іван

доктор медичних наук, професор,

проректор з наукової роботи

Ужгородського національного університету

ORCID: 0000-0003-4203-4447

ivan.myronyuk@uzhnu.edu.ua